

Баба Марта
и месеците

 ciela

© Слави Ганев, *автор*
© Дамян Дамянов, *художник на корица и илюстрации*
© Сиела Норма АД

© София 2019
ISBN: 978-954-28-2818-1

Слави Ганев

Баба Марта и месеците

 ciela

ГЛАВА ПЪРВА

Баба Година и Дядо Време

ПРИТЧА I

От различна камбанария различно се вижда

Някога земята не била в порядък – годишните времена още не съществували. Една през друга връхлитали стихии: дъжд се изливал из ведро, ала скоро грейвало слънце и небето се прояснявало само за да се избие снежна виелица и миг по-късно тя да се превърне в нежен, топъл зефир. Не били родени месеците, а халите враждували помежду си, никоя не отстъпвала.

От тая работа най-много страдали хората. Зверовете си имали кожуси, лесовете не изпитвали студ, а те, горките, си нямали нищо да ги защити. Строели домовете си от дърво и камък, загръщали се в дрехи от вълна и кожи, ала времето мира не им давало.

През тия времена красивото се сменяло с грозното само за миг, доброто с лошото – преди да мигнеш. Лягаш си в топла лятна вечер, събуждаш се в мрачна зимна утрин. Звездите греят ярки на небето, ала после сивкавата грезгавина не ти дава да се насладиш на изгрева. Само една неизменна хубост съществувала то-

габа – обаянието на чудна девойка, която хората покъсно нарекли Баба Година. Ех, ех, не била старица тая красавица, любезни читателю, ала нали хората слушали за нея от прастари времена, зовели я с това име. От зората на тоя свят тя крачала по земния рѣб, край бурния Океан, дето стискал бреговете, дето се виел покрай нея – че нали той бил безкрайно дълга синя змия, която се усуквала край нашата суша. В това вярвали хората. Толкова прелестна била Баба Година, че само слънцето спирало понякога да я погледа, замечтавало се да я вземе за невеста и бляскавият му лик изгарял цели гори, опожарявал хиляди села.

– Ах, ах, само да те отнеса в дома си, Годино – наричало то, – повече няма да грея над земята, само тебе ще гледам!

Не била отредена нему обаче Баба ни Година, друг някой щял да я вземе за своя жена...

По онова *време*, пък също и сега, един чуден и всесилен юнак скитал по света. Много били имената, с които го наричали. С тях зоват го и днес: Миг, Час, Минута, Век, Бързоходец и безброй други. Най-често обаче казвали му Време. И нали също бродел, откакто свят светува, останал в паметта човеческа като Дядо Време. Ама и той не бил старец, а вечно млад хубавец, който не спирал нито за миг, а скачал от място на място, препускал непрестанно през цялата земя, че дори и отвъд нея: в небесните селения, по люспите на Великата змия Океан, дори навестявал звездите, слънцето и брат му Месеца, самия Господ Бог...

Рядко се задържал на едно място Дядо Време, нивга не спирал нозете му, вечно напред го понасяли и тѣй бързо, че сякаш летели. Едни народи считали го за благодат, други свързвали го с пари, с жизненост, с мла-

дост, трети – със страх го наричали прокоба. Всички знаели за него, всички искали да го забавят, да го спрат, па макар и само за *миг*. Пред никого обаче нямал жалост Дядо Време и вечно крачел по неясния си път.

Само веднъж го спрели очите му. Сторило му се, че за *секунда* стъпалата му стояли на място, ала за хората изминали векове. Затова и някога хората преживявали по хиляда и повече години. В тия лета Дядо Време не бързал заникъде. Той гледал Баба Година, любувал се на красотата ѝ, поускал я за невеста.

Колко само завидяло слънцето, че не можело да се отклони от пътя си като Бързоходеца! Отвисоко наблюдавало девойката и пламъците му се разжарявали от любов към нея, а тя едва отгатвала възжеленията му. Как само обаче засиявало от ревност заревото му, докато гледало как Дядо Време я задява. А той! Той взел често да дохожда при хубавицата. Понякога закачливо приближавал и поднасял в ръцете ѝ китка здравец, друг път пристъпвал полска край нея, за да се опре тя на рамото му, пък да си отгъхне, без да спира. Водица ѝ носел, да накваси устни – нали не бивало да се отклонява от всевечния си път.

По-рано ти казах, че Дядо Време не стоял на едно място, не вървял по друм, определен от Бога. Нему паднал оброк да бъде пътешественик, непознаващ покой, затова и скитал, дето му видят очите. Макар да искал да остави тая своя привичка и да тръгне по един път с Баба Година, страстта към приключенията била по-мощна от всяко чувство в душата му. Затова и нещо все го карало да се отклони, да тръгне, да блуждае, а после се връщал да покрачи пак с нея, да ѝ донесе вкусен свеж плод, нова хубава премяна или пък да закичи косите ѝ с цвете.

Хем били родени един за друг девојката и юнакът, хем сѐвсем различна сѐдба следвали. Година крачела само по едни и сѐци друми, всяка стѐпка ѝ била позната. Знаела на кои планини ще се диви, знаела и по кои просеки ще поеме, за да е на хлад, ако вѐздухът от нек се нажежи, знаела от коя река ще пийне водица, преди по таен брод от бряг до бряг да я прекоси. Нали всеки нѐт минавала край природни красоти, край градове и кѐци, все еднакви, промените у тях не пробождали нито погледа, нито сѐрцето ѝ. Сѐциите скали виждала, сѐциите вековни дѐрвета, сѐциите люде, а точно те растели на бой и на ум, закрепвали рѐцете им, разхубавявали се ликовете им. Кой знае заѐо обаче, след време залинявали човеците, заслабвали, презѐрбвали се, помрѐквали очите им. Прорязвана била от бразди кожата им, сѐцо като изпрѐхнала земя. Косите им нѐк покривало сребро. Един по един тия люде изчезвали, ала Баба Година не знаела ни заѐо, ни кѐде отивали.

Па макар сѐцо като нея нивга да не спирал, Дядо Време, Бѐрзоходеца над бѐрзоходците, нямал собствен нѐт като своята любима. Той рядко скитал по едни и сѐци места. Вместо това препускал накѐдето трѐгнели нозете му. Нийде не се задѐржал освен край милата си Година. Той среѐчал хората само по веднѐж в живота им. Следващия нѐт наместо тях заварвал чудновати камѐни или гѐски, на които били изписани имената им. Отивали в земята хората, така знаел Дядо Време и не тѐжал за тях. Щом такѐв бил животът им, щом така било отредено, нямало заѐо да скѐрби. Затова и не ги почитал. Слабовати били, глуповати, едва се появявали на света, а трябвало да го напуснат.

„Като мухи!“ – казвал си той, щом видел поредния надпис, и продѐлжавал нататѐк.

За тая работа людете биха рекли, че от неговата камбанария така се виждала земята. Живеел бързо Дядо Време, не спирал. Баба Година пък виждала как хората растат, как стават силни, как умират. Затова двамата гледали по различен начин на света. Не бива обаче да виним Бързоходеца по тая причина. Както ще научиш по-късно, любезни читателю, по-хубаво е, ако срещнеш човек като него, да му покажеш какъв е пейзажът от твоята камбанария. Затова приемай гледната точка на другите. Може пък ти сам да бъркаш.

Времето тече, не спира и по-ценно от него няма

Освен хората обаче, любезни читателю, по това време на света крачели и великани. Грамадни били те, високи, със силни ръце и крака. Докато се разхождали, земята треперела, а в ръка винаги държали боздуган, голям колкото старо вековно дърво. Ако ударел някой от тях планина с него, сигурно цял да я събори цяла. На пясък можел да я стори с мощта си.

Най-силен сред великаните бил техният цар. Той завоювал короната си в двубои с другите им първенци и немало по-голям юнак от него. Един по един ги преборил, един по един те подвили коляно пред него и се предали. Накрая немало кой да оспори престола му.

Толкова висок бил царят на великаните, че като посегнал нагоре, стигал небето с връхчетата на пръстите си. Грамадните му стъпала нагазвали в езерата сякаш били локви, а вместо клечки за зъби ползвал стволоче на тополи.

Много неща виждал с очите си Дядо Време, ала едно нещо изпуснал от поглед, едно-едничко: царят на великаните поускал да вземе за жена най-красивата девойка на света – хубавицата Година. Веднъж той излязъл на пътя ѝ, вдигнал закана̀телно боздугана си високо над облаците, чак отвъд небесата, и без дума да каже, грабнал я, пък избягал в палата си с нея. Оттук насетне, който питал, разбирал, че това е новата царица

на великаните, макар и на самата нея това хич да не ѝ се нравело.

Баба Година така и не спряла да крачи по пътя си, нали иначе дните нямало да отлитат един след друг. Макар и Бързоходеца също да вървял непрестанно, заедно трябвало да крачат, за да се вдига слънцето и да залязва. Сиротна обаче била девойката, вече не следвала сама тесните друмове, отпъкани от собствените ѝ стъпала. С нея винаги имало двама великани, стиснали грамадни боздугани, а тя нито се любувала на хубостите на света, нито гледала с интерес градовете на хората. Оклюмала пристъпвала, с празен поглед към земята гледала.

Когато Дядо Време научил за тая нейна горест, толкова се ядосал, че нито миг не чакал, а хукнал от най-далечните краища на небесната шир и проследил целия път на Година с хвърковатите си нозе. Ни разлютените хали на урагана и дъжда го спирали, ни снежните лавини, дето го застигали, ни водопадите, изсипващи се от синкавите върхове на скованите от зима планини. Пребродил всеки друм, съзрял съсипните на разрушените върхове, съборени от великанските боздугани, съзрял реките, усмирени от великанските бентове, съзрял и горите, изсечени от великанските брадви. Не намирал Година, ала не спирал, следвал пътя на своята любима, докато не я открил. И как само купнала кръвта му в тоя миг! Чувствата си пред нея не бил изричал, китка не ѝ бил давал и китка нейна не бил вземал, а ей сега щяла да разбере какъв само яд изпитва, задето толкова много за себе си я иска. С голи ръце се нахвърлил на великаните Бързоходеца и с голи ръце извил вратовете им, па макар да били големи юнаци, макар два пъти колкото неговия бой да се издигали.

– Време! – викнала Година, ала преди да продължи, той вече я приласкавал в обятията си и пиел сълзите ѝ с устни.

Не след дълго обаче вестта, че Бързоходеца е избавил своята любима, стигнала до царя на великаните. Той много се разгневил, защото избраницата му била отнета въпреки всички предприети мерки. От тях единствено една се увенчала с успех – освен великаните пазачи с грамадните боздугани царят бил изпратил и едно съвсем мъничко мишеленце, което припкало край всевечния път на Година и следяло всяка нейна стъпка. Щом Дядо Време се появил ненадейно и убил великаните, то хукнало уплашено при господаря си и веднага му разказало всичко с мъничкото си гласче.

Пази се, любезни читателю, от мишчици като тази! Често те изскачат от неподозирани места и опитват да ти навредят. Страхливи са, нерешителни, мънички, ала видят ли, че от нещо си заплашен, стават коварни и действат без жал.

Нека обаче продължим нататък. Царят на великаните знаел къде ще открие хубавицата. Нали познавал пътя ѝ като петте си пръста. Целия го бил проучил още преди да я грабне. Сега обаче не проводил пазванти, а сам тръгнал да я намери и с всяка негова крачка земята потрепервала, горите зашумявали, реките напускали коритата си, зверовете виели и скимтели, дори облаците се отдръпвали, та да не закриват зора му. Над тях самите извисени били гневните му очи. Нямало планина, по-голяма от тоя великан, нито по-силен ураган. С една крачка дни път наваксвал и щом забелязал в далечината косите на Година, а до нея Бързоходеца, хукнал след тях и само за миг ги настигнал.

Без думичка да каже, той стиснал Година за рѣката и я грѣпнал настрана от Време.

– Стой, великане! – викнал Бързоходеца. – Стой на място и ми върни невестата, аз съм нейният жених.

Изсмял се царят на великаните и отвърнал:

– Я! Пръв съм я взел за жена, пръв жених съм ѝ станал! Ти ли ще ми я вземеш?

Запретнал рѣкави Дядо Време, стегнал мишци и се нахвърлил върху царя на великаните. Тѣй страшен бил сблъсъкът между двамата юнаци, че първият удар отекнал далеко-далеко в неизвестни селения отвъд небесната шир, отвъд самата Луна, отвъд слънцето и звездите. Казват, че тѣтенът от него още се чува. Улавят го морските раковини. Доближи една до ухото си и ще го чуеш как врѣхлита в слуха ти като приливна вълна. Такава борба не се била случвала по земята и до днес друга подобна не е имало. Голям юнак бил великанът, ала и Дядо Време не му отстъпвал. Хем силен бил, хем бърз. Дълго опитвал той да покоси противника си и дори така извил грамадната му рѣка, че царят изтървал боздугана си. Там, където паднал, отворила се голяма и дълбока яма. Хиляди лета я пълнили дѣждовете с малките си капки и днес наричаме я Черно море. Знай, любезни читателю, тѣкмо там, дето се сбили двамата юнаци, се намира то.

Ядосал се великанът, задето Дядо Време избил орѣжието от десницата му, и се нахвърлил още по-яростно срещу него. Дълго продължила тая незайна за повечето от нас битка, дълго рѣцете на Време и великана били сплетени в жестока схватка, ала накрая, за жалост на Година, пѣк и на всички люде, Бързоходеца подвил коляно и изгубил.

Викнал от радост великанът, а Дядо Време го погледнал мрачно.

– Нищо – рекъл той и отправил взор към небето, дето се виела опашката на падаща звезда. – Мога да почакам.

С тия думи си тръгнал и взел да скита по света накъдето му видят очите. Само земята и людеге не приближавал, за да не види и за миг Година с великаните, дето я провождали по всевечния ѝ път. Цялото време на тоя свят имал Дядо Време, всеки миг. Великанът трябвало да се бои, ала не и той. След хиляда лета ако ще, Бързоходеца щял да се върне и да надвие злодея, когато е вече стар, когато тялото му отслабне също като тленната плът на човеците. Времето винаги може да чака, любезни читателю. Винаги. Ние не можем, ние... хората. За нас то е прескърно, най-скърно. Всяко изгубено богатство има как да си върнем, ако ще и да е почти непосилно, ала времето изтече ли, не се връща.

Ценѝ своето време и това на другите човеци. Казват, че има царства на тоя свят, дето губят мизговете на поданиците си по всякакъв начин: задължават ги да учат ненужни фрази и науки; пращат ги от господарски служител на господарски служител само за да сменят дома си или да впишат в тежките книги с повинности новата си каруца; години наред не им позволяват да подхванат занаята, за който дълго са се готвили; принуждават ги да обличат броня, да носят меч и щит, за да служат във войската, дето избелват повече картофи, отколкото стрели запращат по мишените с лъковете си... Кой знае, може би и ти живееш в таква царство!